

รายงานการดำเนินงานพัฒนาข้อมูล

โครงการสิทธิชุมชนศึกษา ส่วนประสานงานกลาง

โดย ศ.เสน่ห์ จามริก และคณะ

มกราคม ๒๕๔๖

รายงานการดำเนินงานพัฒนาข้อมูล

โครงการสิทธิชุมชนศึกษา
ส่วนประสานงานกลาง

โดย ศ.เสน่ห์ จามริก และคณะ

มกราคม ๒๕๔๖

รายงานการดำเนินงานพัฒนาข้อมูล¹

ตามแนวทางและภาระกิจของการวิจัยระยะ 3 ปี มีจุดมุ่งหมายสำคัญคือการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ และการพัฒนาวัฒนธรรมการเรียนรู้เพื่อจะสืบต่อไปถึงเยาวชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาสิทธิชุมชนเต็มรูปแบบ อาจแยกกระบวนการเรียนรู้ได้ 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 การทำความเข้าใจต่อสถานการณ์สิทธิฐานทรัพยากร ส่วนที่ 2 การเรียนรู้เรื่องสิทธิชุมชนตามรัฐธรรมนูญ และเรียนรู้เพื่อฝึกฝนความเป็นชุมชน ส่วนที่ 3 การพัฒนา "สมรรถนะแห่งสิทธิ"

ซึ่งตามแผนงานในระยะปีแรก² กำหนดให้พัฒนาเนื้อหาควบคู่กับการเตรียมชุมชนและนักวิจัยให้พร้อม ดังนั้นผลการดำเนินการวิจัยระยะ 3 เดือนและระยะ 6 เดือนที่ผ่านมา โครงการสิทธิชุมชนมุ่งเน้นภาระกิจสร้างกระบวนการเรียนรู้ส่วนที่ 1 คือการทำความเข้าใจต่อสถานการณ์สิทธิฐานทรัพยากร โดยเน้นที่การทำความเข้าใจในมิติความเป็นชุมชน และเครือข่าย

รายงานฉบับนี้นำเสนอการพัฒนางานข้อมูล โดยพิจารณาชุดข้อมูล 3 ชุดที่เป็นผลลัพธ์จากการดำเนินงานระยะ 6 เดือน ได้แก่ ชุดข้อมูลโครงสร้างชุมชน ชุดข้อมูลองค์ความรู้สิทธิชุมชน และชุดข้อมูลฐานทรัพยากร³

¹ รายงานฉบับนี้นำเสนอข้อมูลของกรณีศึกษาจากพื้นฐานการดำเนินงานระยะ 3 เดือน คือ จากรายงานความก้าวหน้า ครั้งที่ 1/2545 (สิงหาคม -ตุลาคม 2545)

² จาก โจทย์วิจัย ปรับปรุง 24 มิถุนายน 2545

³ แบ่งกลุ่มชุดข้อมูลระยะ 6 เดือน (สิงหาคม45-มกราคม46) โดยส่วนประสานงานกลาง

การพัฒนาข้อมูล (เสนอรายกรณี)

การพัฒนางานข้อมูลของแต่ละพื้นที่วิจัย ประกอบด้วย 2 ปัจจัยสำคัญ ปัจจัยแรก พื้นฐานหรือต้นทุนงานพัฒนาที่หลากหลาย ตัวอย่างเช่น พื้นที่วิจัยใหม่ ได้แก่ สุ่มน้ำแม่แดงอำเภอเวียงแหง และกรณีป่าต้นน้ำเขาพระ แม้ว่าบางพื้นที่มีประสบการณ์งานพัฒนาจากภาครัฐมาแล้วก็ตาม เช่น กรณีสุ่มน้ำจากพนัง การเตรียมพร้อมชุมชนยังต้องอาศัยทรัพยากรบุคคลหลายฝ่ายหรือการมีส่วนร่วมจากชุมชนแท้จริง

ปัจจัยที่สอง เนื่องจากกระบวนการวิจัยเน้นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ดังนั้นการพัฒนางานข้อมูลจะควบคู่ไปกับความพร้อมของชุมชนในการคิด ค้นหา ทดลองทำ และเรียนรู้⁴

โดยสรุปว่าปัจจัยสำคัญประกอบ ด้านพื้นฐานชุมชนและกระบวนการวิจัย ทำให้การพัฒนางานข้อมูลของแต่ละพื้นที่วิจัยมีความซับซ้อนและมีแตกต่างกัน การพัฒนาข้อมูลของกรณีศึกษาทั้ง 3 ภาค มีพื้นที่ศึกษา⁵ ดังนี้

1.พื้นที่กรณีศึกษาภาคเหนือ ประกอบด้วย 2 กรณีย่อย

- กรณีสุ่มน้ำแม่ปิง แม่แดงตอนบน และแม่จิด
- กรณีสุ่มน้ำย่อยแม่กวางตอนล่างและสุ่มน้ำย่อยแม่แดงตอนล่าง

2.พื้นที่กรณีศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย 4 กรณีย่อย

- กรณีสุ่มน้ำชีมูน
- กรณีชุมชนในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูสีฐาน
- กรณีป่าชุมชนน้ำหนาว
- กรณีทรัพยากรแร่และดินเค็ม(เหมือนแร่โปแตช)

⁴ รายงานการอบรมความรู้เรื่องสิทธิชุมชนและสิทธิชุมชน โครงการสิทธิชุมชนศึกษา ฉบับ 28/11/45 หน้า 12

⁵ คู่มือละเอียดพื้นที่วิจัย ในภาคผนวก

3.พื้นที่กรณีศึกษาภาคใต้ ประกอบด้วย 7 กรณีย่อย

- กรณีลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา
- กรณีลุ่มน้ำปากพนัง
- กรณีประมงปัตตานี
- กรณีป่าชุมชน จ.สุราษฎร์
- กรณีป่าชุมชน จ.ตรัง
- กรณีเกษตรเชิงเดี่ยว (เทือกเขาบรรทัด)
- กรณีป่าต้นน้ำเขาพระ

1. พื้นที่กรณีศึกษาภาคเหนือ

พื้นที่กรณีศึกษาภาคเหนือมีความสำคัญด้านการวิจัยคือเพื่อ การแสวงหาบทบาบทการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการลุ่มน้ำ โดยคำนึงถึงฐานทรัพยากร แหล่งต้นน้ำ และความหลากหลายทางชีวภาพ ประกอบด้วย 2 กรณีศึกษากรณีลุ่มน้ำย่อยแม่กวังตอนล่างและลุ่มน้ำย่อยแม่แตงตอนล่าง

1.1 กรณีลุ่มน้ำแม่ปิง แม่แตงตอนบน และแม่จัน⁶

กรณีศึกษานี้มีเป้าหมายที่ การเรียนรู้เรื่องสิทธิชุมชนท้องถิ่นกับการจัดการทรัพยากรในลุ่มน้ำ⁷ ในด้านระบบฐานข้อมูลมีความเชื่อมโยงชุมชน ทรัพยากรธรรมชาติ ความหลากหลายทางชีวภาพและสถานการณ์ปัญหาในแต่ละลุ่มน้ำ นอกจากนี้ความมุ่งเน้นสำคัญคือมีการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้สิทธิชุมชนทั้ง 3 ลุ่มน้ำ หรือภาคีท้องถิ่น ซึ่งครอบคลุมกลุ่มทรัพยากร กลุ่มชาติพันธุ์ กลุ่มผู้นำทางการ กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มครู และกลุ่มพระสงฆ์

ก.ชุดข้อมูลโครงสร้างชุมชน (3 ลุ่มน้ำ และแผนภาพประกอบ)

- โครงสร้างชุมชน กลุ่มองค์กรต่างๆ สภาพเศรษฐกิจ ความหลากหลายของสังคมชนเผ่ากลุ่มต่างๆ
- พื้นที่ป่าอนุรักษ์และฐานทรัพยากร
- เครือข่ายป่าชุมชน เครือข่ายน้ำ
- กลุ่มสนใจป่าชุมชน ที่ดิน การจัดการน้ำ-เหมืองฝาย และเหมืองแร่ลิกไนต์
- ชุมชนบ้านแม่แพม ปกาเกอญอ ลุ่มน้ำแม่แตง

⁶ จาก ประวัติศาสตร์ภาพรวม 3 ลุ่มน้ำ 15-2-46

⁷ จาก N1 MEET REPORT

⁸ จาก สรุปผลงาน 6เดือนแรก N1

ข.ชุดข้อมูลองค์ความรู้สิทธิชุมชน

- ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจ-ทรัพยากรและพัฒนาการของชุมชน 3 ลุ่มน้ำ
- บริบทและสภาพปัญหาของ 3 ลุ่มน้ำ⁹ อาทิเช่น การประกาศเขตป่าอนุรักษ์ทับที่ทำกิน ที่อยู่อาศัยและป่าใช้สอยของชุมชน (ลุ่มน้ำปิง อ.เชียงดาว) โครงการทำเหมืองแร่ลิกไนต์ (ลุ่มน้ำแม่แตง อ.เวียงแหง)
- การวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหา 3 ลุ่มน้ำ ได้แก่ ปัญหาที่ดินทำกิน ปัญหาแหล่งน้ำ ปัญหาการเกะกอนข้อมูลข่าวสาร และนโยบายต่างๆ ปัญหาผู้นำและองค์กรชุมชน ปัญหาราคาผลผลิตและการใช้สารเคมีในการผลิต
- ระดมความเห็นเรื่องแนวทางแก้ไขปัญหา¹⁰ ได้แก่ การรักษาแหล่งน้ำ การอนุรักษ์ป่า การสร้างภาคีแก้ไขปัญหาท้องถิ่น การตั้งเครือข่ายน้ำ
- ภาพรวมพื้นที่ลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน¹¹ (แม่ปิง แม่แตง และแม่จัด) : การทบทวนเอกสาร ครอบคลุมเรื่องชุมชนและฐานทรัพยากร
- สถานการณ์สิทธิฐานทรัพยากร (แม่ปิง แม่แตง แม่จัด) ลุ่มน้ำแม่ปิง มีสภาพลุ่มน้ำเสื่อมโทรมขาดการดูแลจากชุมชน และความเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจชุมชน¹² ลุ่มน้ำแม่แตง มีปัญหาการประกาศเขตป่าทับที่ทำกินของชุมชน และชุมชนมีแนวโน้มพึ่งตนเองได้น้อยลง พร้อมทั้งมีการใช้ประโยชน์จากป่าโดยไม่มีทิศทาง ลุ่มน้ำแม่จัด ขาดแคลนแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินทำให้เกิดมลภาวะของลุ่มน้ำ คือ การตั้งโรงงาน และในอนาคตจะมีการทำเหมืองแร่ลิกไนต์
- ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากร ลุ่มน้ำแม่แตง กรณีบ้านแม่แพม¹³

⁹ จาก N1 การประชุมผู้ประสานงานวิจัยชาวบ้าน

¹⁰ จาก N1 วิเคราะห์ลุ่มน้ำแม่ปิง

¹¹ จาก N1 รายงานฐานข้อมูลชุมชน ทรัพยากรฯ 15/11/45

¹² จาก N1 ข้อมูลฐานชุมชนทรัพยากร

¹³ จาก ลุ่มน้ำแม่แตงตอนบน (1) 15-2-46

1.2 กรณีลุ่มน้ำย่อยแม่กวตองล่างและลุ่มน้ำย่อยแม่แดงตอนล่าง

กรณีศึกษานี้กำหนดแนวทางศึกษาร่วมกับชุมชนด้วยประเด็น สถานการณ์การใช้ น้ำชลประทานของชุมชน¹⁴ โดยชุมชนเป้าหมายอยู่ในเขตพื้นที่รับน้ำชลประทาน ข้อมูล ต่างๆจะช่วยสะท้อนสถานการณ์สิทธิฐานทรัพยากรของลุ่มน้ำที่มีการพัฒนาระบบชล ประทานได้อย่างดี ในระยะแรก การศึกษาเน้นการเรียนรู้พัฒนาการของการเปลี่ยนแปลง ระบบการใช้น้ำ จากระบบดั้งเดิมมาสู่ระบบชลประทานหลวง

เนื่องจากสถานการณ์ด้านทรัพยากรน้ำมีความซับซ้อนมากขึ้น มีความเคลื่อนไหว ในด้านนโยบาย และกฎหมายต่างๆมาก เช่น การเตรียมการ พรบ.น้ำ พรบ.ชลประทาน แผนแม่บทพัฒนาลุ่มน้ำต่างๆ และโครงการพัฒนาลุ่มน้ำของรัฐด้วยเขื่อนและการผันน้ำก็ถูก เสนอในสภาจำนวนมาก กระบวนการพัฒนาลุ่มน้ำเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อชุมชนโดยตรง ดัง นั้นจึงมีการจัดตั้งเครือข่ายองค์กรประชาชนลุ่มน้ำภาคเหนือ 16 ลุ่มน้ำ เมื่อวันที่ 27 กันยายน 2545

การนำเสนอส่วนนี้จะกล่าวรวมกันไปถึงลุ่มน้ำย่อยแม่กวตองล่างและแม่แดงตอน ล่าง หากข้อมูลเฉพาะลุ่มน้ำใด จึงจะระบุว่าเป็นลุ่มน้ำนั้น

ก.ชุดข้อมูลโครงสร้างชุมชน

- สภาพชุมชนด้านสังคม เศรษฐกิจ ประเพณีวัฒนธรรม ภูมิปัญญาด้านการรักษา ไรต์¹⁵ อาทิ หมอเมือง หมอสมุนไพร / ด้านศิลปะและวัฒนธรรม¹⁶ / การรวม กลุ่ม อาทิ กลุ่มสัจจะเงินออม กลุ่มฉกฉวยกิจศพ คณะกรรมการวัด กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มเยาวชน (กลุ่มหนุ่มสาว) กลุ่มผู้ทำนา เป็นต้น
แม่กวตองล่าง แสดงวงจรประเพณีรอบปี / ประเพณีสืบชะตาบ้าน / (หมู่ บ้านแพะป่า) สืบชะตาน้ำ
- ความเป็นมาของชุมชนและระบบการจัดการน้ำก่อนมีระบบชลประทาน
- ผู้นำของชุมชนที่ติดตามสถานการณ์ปัญหาต่างๆ อันจะส่งผลกระทบต่อชุมชน โดยเฉพาะเรื่องการจัดการน้ำ(รอบ 3 เดือน)¹⁷
- รายชื่อชาวบ้านผู้ให้ข้อมูลในรอบ 6 เดือน (3.3)

¹⁴ จาก สรุปผลงาน 6 เดือนแรก N2

¹⁵ จาก N2_บทที่3 ข้อมูลระดับพื้นที่เป้าหมาย

¹⁶ จาก N2_บทที่3 ข้อมูลระดับพื้นที่เป้าหมาย (3.1.3.7)

¹⁷ จาก สรุปผลงาน 6 เดือนแรก N2

ข.ชุดข้อมูลองค์ความรู้สิทธิชุมชน

- ระบบชลประทานหลวงกับการสิทธิและกรรมมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำของชุมชน
- ภาพรวมปัญหาการจัดการน้ำชลประทาน
- ระบบการใช้น้ำชลประทานแม่แตง (คลองซอย 21) เขตอำเภอหางดง¹⁸ / ข้อถกเถียงเรื่องการจัดการน้ำ/ ความเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจสัมพันธ์กับระบบการใช้น้ำ¹⁹
- ระบบการใช้น้ำชลประทานแม่กวงคอนล่าง (พื้นที่รับน้ำจากคลองชลประทานผาแตก) / ปัจจัยต่างๆที่ส่งผลกระทบต่อการใช้้ำของชุมชน (3.2.1.3)
- นโยบายการจัดการน้ำและความเกี่ยวข้องกับเงื่อนไขหรือความช่วยเหลือทางวิชาการจากสถาบันการเงินระหว่างประเทศ²⁰
- บทบาทของสถาบันที่สำคัญที่มีผลต่อการกำหนดนโยบายน้ำของประเทศไทย ได้แก่ TDRi สกว. กรมชลประทาน กรมพัฒนาและส่งเสริมพลังงาน และสภาพัฒน์ฯ
- โครงการด้านการชลประทานที่จะส่งผลกระทบต่อจัดการน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่แตงและลุ่มน้ำแม่กวง (โครงการผันน้ำแม่แตงสู่เขื่อนแม่กวง) และข้อสังเกตผลกระทบต่อจากการผันน้ำ²¹
- ข้อมูลพื้นฐานระดับโครงการชลประทานแม่แตงและโครงการชลประทานแม่กวง
- การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินและการถือครองที่ดิน (เช่น จากพื้นที่เกษตรกรรมไปสู่พื้นที่ร้างและหมู่บ้านจัดสรร)
- การใช้ประโยชน์ที่ดินและผลกระทบต่อลุ่มน้ำ (เช่นปัญหาน้ำท่วมเพราะมีสิ่งก่อสร้างกีดขวางทางน้ำ)
- การปลูกพืชเศรษฐกิจเข้มข้นกับปัญหาหนี้สินของชุมชน

¹⁸ จาก N2_บทที่ 3ข้อมูลระดับพื้นที่เป้าหมาย

¹⁹ จาก N2_บทที่ 3ข้อมูลระดับพื้นที่เป้าหมาย (3.1.3.2)

²⁰ จาก N2_report1_20_11_45

²¹ จาก N2_report1_20_11_45

2.พื้นที่กรณีศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

พื้นที่กรณีศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความสำคัญด้านการวิจัยคือเพื่อ การแสวงหาบทบาทการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการลุ่มน้ำ โดยคำนึงถึงฐานทรัพยากร แหล่งต้นน้ำ และความหลากหลายทางชีวภาพ ประกอบด้วย 4 กรณีศึกษา ได้แก่ กรณีลุ่มน้ำชีมูล กรณีชุมชนในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูสีฐาน กรณีป่าชุมชนน้ำหนาว กรณีทรัพยากรแร่และดินเค็ม(เหมือนแร่โปแตส)

อนึ่งในการพัฒนาฐานข้อมูลของภาคโดยรวม ได้ดำเนินการร่วมระดับชุมชน เครือข่าย และหน่วยงานต่างๆ ได้แก่

- เครือข่ายทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมอีสาน
- เครือข่ายลุ่มน้ำภาคอีสาน
- โครงการฟื้นฟูชีวิตและธรรมชาติ
- โครงการเฝ้าระวังเพื่อพัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืนของเกษตรกรรายย่อยภาคอีสาน
- โครงการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนภาคอีสาน
- สัมัชชาคนจน
- องค์การบริหารส่วนตำบล
- ศูนย์ฝึกอบรมวนศาสตร์ชุมชนแห่งภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก
- สำนักงานเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูสีฐาน
- ประชาคมจังหวัดอุดรธานี
- สถาบันราชภัฏ จังหวัดอุดรธานี

2.1 กรณีลุ่มน้ำขี้มูน²²

(1) ลุ่มน้ำมูน : พื้นที่เครือข่ายชาวบ้านรอบป่าทามวารีไศลและบ้านโพนทราย ศรีสะเกษ²³

ก.ชุดข้อมูลโครงสร้างชุมชน

- สภาพทางกายภาพของลุ่มน้ำมูน
- กลุ่มนักวิจัยไทบ้าน
- สภาพชุมชนบ้านหนองแค-สวนสวรรค์ บ้านโพนทราย ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ ศาสนา-ความเชื่อ ประเพณีวัฒนธรรม การเมือง กลุ่มต่างๆ อาทิ กลุ่มผู้ใช้น้ำ ประปา กลุ่มผู้ทำนาปรัง กลุ่มสตรี / (บ้านโพนทราย) กลุ่มทอดผ้า กลุ่มปั้นหม้อ และกลุ่มนักวิจัยไทบ้าน
- บทบาทผู้หญิงในธุรกิจชุมชน²⁴ ซึ่งเป็นการรวมตัวของกลุ่มแม่บ้านจังหวัดศรีสะเกษและร้อยเอ็ด (รวม 8 หมู่บ้าน 2 อำเภอ) ใช้วัตถุดิบในท้องถิ่น ได้แก่ กก และฝอย มาพัฒนาสร้างรายได้ มีวัตถุประสงค์เพื่อตั้งกองทุนสวัสดิการแก่สมาชิก และร่วมแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม โดยการสนับสนุนของโครงการทามมูน

ข.ชุดข้อมูลองค์ความรู้วิถีชุมชน

- ฐานการศึกษา (สำรวจเอกสาร) เรื่องชุมชนกับป่าทาม / ระบบนิเวศน์ป่าทุ่งป่าทาม และภูมิปัญญาพืชสมุนไพร / เกษตรกรรมทางเลือกในพื้นที่ทาม / นโยบายรัฐกับการละเมิดสิทธิชุมชนกรณีวารีไศล / ผลกระทบทางสังคมกรณีโครงการฝายวารีไศล
- รวบรวมการปฏิบัติการใช้สิทธิของชุมชนวารีไศล และการดำเนินงานของคณะกรรมการร่วมอนุรักษ์ป่าทามแม่น้ำมูน (คอปม.)
- คำโครงการสรุปบทเรียนการใช้สิทธิในระยะ 10 ปีที่ผ่านมา
- การศึกษากรณีเขื่อนห้วยนา (กำลังเตรียมการก่อสร้างในโครงการโขงขี้มูน) และแนวโน้มผลกระทบต่อสิทธิชุมชนบ้านโพนทรายซึ่งเป็นแหล่งโบราณคดี แหล่งปั้นหม้อ -ภูมิปัญญาการทำเครื่องปั้นดินเผา และชุมชน "พรานปลาเมืองมั่ง" (มีภาพประกอบ ฐานทรัพยากรบ้านโพนทราย)

²² จาก NE2 ร่วมประชุมลุ่มน้ำขี้ -ภาคผนวก1(ค)

²³ จาก NE2 รายงานข้อมูลพื้นฐาน(มกราคม 46)

²⁴ จาก NE2 ร่วมประชุมกลุ่มกก-ฝอย -ภาคผนวก1(ก)

- การปฏิบัติการใช้สิทธิของเครือข่ายป่าชุมชนดงเค็ง อำเภอพนมไพร ร้อยเอ็ด²⁵
- จากปัญหาน้ำท่วมสมาชิกชุมน้ำมูล(สลม) เสนอให้มีการทอดผ้าป่าข้าวจากองค์การบริหาร และตั้งกองทุนในรูปธนาคารข้าวและกองทุนสวัสดิการ²⁶
- ข้อเสนอการเปิดประตูเขื่อนหลังฤดูเก็บเกี่ยวเพื่อให้ชาวบ้านสามารถใช้ประโยชน์จากแม่น้ำ
- (แผนประชาชนกรณีราชโกล) แผนภาคประชาชนฟื้นฟูธรรมชาติและวิถีชีวิตชุมชน²⁷ แนวคิดหลักคือการพัฒนาแบบองค์รวม มีกระบวนการพัฒนาโดยประชาชน และเน้นการประสานความร่วมมือจากกลุ่มต่างๆ แผนนี้ครอบคลุมฐานทรัพยากร (ป่าปงทาม การจัดการน้ำ ดิน สัตว์น้ำ) และการฟื้นฟูความเป็นอยู่ของชุมชนลุ่มน้ำมูนตอนกลาง
- การฟื้นฟูการพึ่งตนเองบนฐานทรัพยากร ป่าทาม-ป่าโคก โดยเลี้ยงวัว ควาย ใน 5 ชุมชนในเขต จ.สุรินทร์ ศรีสะเกษ และร้อยเอ็ด²⁸ สาเหตุที่การเลี้ยงวัวควายลดลงเนื่องจากป่าทามถูกน้ำท่วมหลังสร้างเขื่อน การอพยพแรงงานและมีเครื่องจักรทดแทน หลักฐานแสดงถึงวัฒนธรรมนี้คือ ผญาบทหนึ่งว่า “เลี้ยงควยตอนให้เป็นโคเขาเขาค่า เลี้ยงควยค่าให้เป็นโคเขาแก้ว เลี้ยงใหญ่แล้วสืได้โคคราดนา”

ค.ชุดข้อมูลฐานทรัพยากร

- (ข้อมูลพื้นฐานชุมชน) องค์ความรู้การจัดการน้ำโดยองค์กรชุมชนบ้านหนองแควสวนสวรรค์ ตำบลหนองแคว อำเภอรามันโกล ศรีสะเกษ (มีแผนที่ทรัพยากรประกอบ)

²⁵ NEรายงานข้อมูลพื้นฐาน (มกราคม46)

²⁶ จาก NE2 ปรัชญาหรือสลม-ภาคผนวก2(ง)

²⁷ จาก NE2 สรุปเตรียม 9 ปีราชโกล-ภาคผนวก2(ข)

²⁸ จาก NE2 เวทีวัวควายทาม-ภาคผนวก3(ก)

(2) ลุ่มน้ำชี : พื้นที่บ้านพนัส ร้อยเอ็ด และบ้านหนองตู๋ ขอนแก่น

ก.ชุดข้อมูลโครงสร้างชุมชน

- สภาพทางกายภาพและประวัติชุมชนของลุ่มน้ำชี (มีแผนภาพประกอบ)
- สภาพชุมชนบ้านพนัส บ้านหนองตู๋ ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ ศาสนา-ความเชื่อ ประเพณีวัฒนธรรม การเมือง สาธารณสุข กลุ่มต่างๆ อาทิ กลุ่มโรงสีข้าว กลุ่มร้านค้าชุมชน

ข.ชุดข้อมูลองค์ความรู้วิถีชุมชน

- การวิเคราะห์ปัญหาน้ำท่วมอันเกิดจากเขื่อน การสร้างเขื่อนทำให้เกิดปัญหาน้ำท่วมขังติดต่อกันหลายปี และทำลายพื้นที่ใช้ประโยชน์ของชุมชนและส่งผลกระทบหลายด้านทั้งด้านรายได้ และสุขภาพ คาดว่ามีสาเหตุจาก 7 เขื่อน ในลุ่มน้ำชี ภายใต้โครงการโขงชีมูลซึ่งดำเนินการโดยกรมพัฒนาและส่งเสริมพลังงาน²⁹

(3) ข้อมูลลุ่มน้ำ

ก. ชุดข้อมูลองค์ความรู้วิถีชุมชน

- ระบบนิเวศทางน้ำและวิถีชีวิตชุมชนลุ่มน้ำในภาคอีสานที่เกี่ยวข้องระหว่าง ลุ่มน้ำพรม น้ำพอง น้ำชี น้ำยัง น้ำมูล น้ำสงคราม และห้วยทับทัน³⁰
- การเปลี่ยนแปลงนโยบายการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำสู่การแปรรูปน้ำภายใต้โครงการเงินกู้เพื่อปรับโครงสร้างภาคเกษตรกรรม (ASPL) จะส่งผลต่อการจัดหาแหล่งน้ำเพิ่มขึ้น การจัดการน้ำ และการเก็บค่าน้ำ (พื้นที่น้ำร่องในภาคอีสานคือ ห้วยหลวงและทุ่งสัมฤทธิ์)³¹

²⁹ ดูเพิ่มเติมใน NE2 ประชุมพื้นที่พนมไพร-ภาคผนวก2(ค), NE2 ทำไม้ไผ่ท่วมอีสาน-ภาคผนวก3(ค)

³⁰ จาก สรุปรายงานการวิจัย 6 เดือนภาคอีสาน

³¹ จาก NE2 เวที พรบ.น้ำ-ภาคผนวก4(ก) ดูความเห็นต่อ ร่าง พรบ.น้ำและ พรบ.ชลประทาน

ข.ชุดข้อมูลฐานทรัพยากร

- ความรู้ในการจัดการน้ำของชาวบ้านวังเวิน ค.ศรีบุญเรือง อุดม ชนบท
ขอนแก่น คือ ฝ่ายหินทิ้ง ซึ่งสามารถกระจายน้ำให้ชาวบ้านทำนาได้ร้อยละ 90
- การพัฒนาแหล่งน้ำ ในพื้นที่ที่เป็น "คาน้ำ" ต้องจัดการระบบน้ำไหลเวียน มิใช่
การทำสระสี่เหลี่ยมซึ่งน้ำขังตาย

2.2 กรณีชุมชนในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูสีฐาน³²

ก.ชุดข้อมูลโครงสร้างชุมชน

- สภาพทางกายภาพของพื้นที่ป่าภูสีฐาน
- ประวัติบ้านโนนปากก่อ และพัฒนาการปัญหาป่าไม้ที่ดิน
- องค์การชุมชน กองทุนสัจจะออมทรัพย์กระต๊อบข้าว

ข.ชุดข้อมูลองค์ความรู้สิทธิชุมชน

- การเคลื่อนไหวและขบวนการองค์กรประชาชน (2539-ปัจจุบัน)
- การปรับตัวของชุมชนเพื่อสิทธิในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ดิน
- สรุปประสบการณ์การใช้สิทธิชุมชน (ก่อนปี 2533-2545) / สรุปนโยบายและ
กฎหมายที่เกี่ยวข้อง (มีแผนที่แสดงเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูสีฐาน จ.มุกดาหาร
และ จ.กาฬสินธุ์ เนื้อที่ 156,250 ไร่)

ค.ชุดข้อมูลฐานทรัพยากร

- แผนการจัดการทรัพยากรโดยชุมชน³³ (ครอบคลุมด้านการใช้ที่ดิน แหล่งน้ำ
แหล่งอาหาร และสมุนไพร) มีเป้าหมาย 6 ข้อ ได้แก่ การจัดการทรัพยากร
การพัฒนาระบบเกษตรกรรม การจัดการที่ดิน แผนพัฒนาเด็กและเยาวชน

³² จาก NE3 รายงานข้อมูลพื้นฐาน

³³ จาก NE3 รายงานการจัดตั้งมมและจัดทำแผน-ภาคผนวก3(ก)

แผนพัฒนาฐานข้อมูลและองค์ความรู้ของชุมชน และแผนงานสร้างกระบวนการเรียนรู้เรื่องสิทธิ

- การพึ่งตนเองด้วยเกษตรกรรมยั่งยืน³⁴ (เน้นการพึ่งตนเองด้านอาหาร ไม่ใช่สารเคมี และรักษาความหลากหลายทางชีวภาพ)

2.3 กรณีป่าชุมชนน้ำหนาว

เนื่องจากส่วนประสานงานกลางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปรับแผนพื้นที่วิจัย โดยถอนกรณีป่าชุมชนน้ำหนาวออกหลังดำเนินการไป 3 เดือน (งวด 2) ดังนั้นรายงานฉบับนี้จึงนำเสนอข้อมูลจากการดำเนินงานระยะ 3 เดือน

ก.ชุดข้อมูลองค์ความรู้สิทธิชุมชน

- แนวทางการจัดการป่าชุมชนจากการศึกษาฐานบ้านพัฒนารพงษ์ อ.เขาค้อ จ.เพชรบูรณ์ มีเนื้อที่ป่าชุมชนประมาณ 1,500 ไร่ และได้รับเงินสนับสนุนจากกองทุนชุมชนธนาคารออมสินเมื่อปี 2543 นอกจากนี้มีการหารายได้เข้ากองทุนรักษาป่า ด้วยการเก็บค่าธรรมเนียมในการเก็บหาเห็ดและหน่อไม้³⁵
- แผนการจัดการป่าชุมชน โดยคณะกรรมการป่าชุมชนน้ำหนาว ครอบคลุมเรื่องกฎระเบียบในการดูแลรักษาป่ารวมทั้งการจับกุมผู้ฝ่าฝืน ซึ่งต้องอาศัยการแต่งตั้งจากอำเภอ น้ำหนาว ความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่อุทยานน้ำหนาว มีการกำหนดมาตรการ คือ ชุตลาดตระเวนตรวจจับผู้กระทำผิด ห้ามบุกรุกป่าเพิ่ม ให้ใช้ไม้ที่ตายแล้วเท่านั้นในการทำฟืน เป็นต้น ส่วนแผนงานระยะยาวคือ แผนการระดมทุนหารายได้เพื่อตั้งกองทุนอนุรักษ์ป่า น้ำหนาว³⁶

ข.ชุดข้อมูลฐานทรัพยากร

- แบบจำลองสภาพทางภูมิศาสตร์ของป่าชุมชน น้ำหนาว โดยเครือข่ายป่าชุมชนน้ำหนาว มีพื้นที่ป่าชุมชนประมาณ 15,000 ไร่ เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการติดตามดูแลป่า โดยเฉพาะการจัดการป่าในเชิงป้องกันการลักลอบทำลาย³⁷

³⁴ จาก NE3 รายงานการประชุมชาวบ้านครั้งที่ 2-ภาคผนวก1(ข)

³⁵ จาก NE4 รายงานการศึกษาฐาน-ภาคผนวก2(ข)

³⁶ จาก NE4 รายงานการศึกษาฐาน-ภาคผนวก2(ข)

³⁷ จาก NE4 ข้อมูลและ Model ป่า-ภาคผนวก2(ข)

2.4 กรณีทรัพยากรแร่และดินเค็ม(เหมือนแร่โปแตช)³⁸

การรณรงค์ต่อกลุ่มเป้าหมายในเรื่องสิทธิชุมชน³⁹ เกิดขึ้นในรูปของกลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอุดรธานี โดยสมาชิกแกนนำกลุ่มมาจาก 17 หมู่บ้าน ในเขตอำเภอประจักษ์ศิลปาคม และมีการขยายไปอีก 7 หมู่บ้านในอำเภอเดียวกันรวมทั้งอำเภอเมือง

การประเมินสถานการณ์สิทธิฐานทรัพยากรพบว่า ในการเผยแพร่เรื่องสิทธิผ่านกรณีเหมืองแร่โปแตช พบว่าจำเป็นต้องแสวงหาพันธมิตร ได้แก่ ประชาชนในเมือง กลุ่มหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นและ วิทยุชุมชน โดยเฉพาะประชาชนทั่วไปและในเขตอำเภอเมืองยังไม่ได้รับทราบข้อมูลข่าวสารและผลกระทบจากการทำเหมืองแร่ขนาดใหญ่ และที่สำคัญคือไม่ทราบว่าตนเองมีสิทธิตามรัฐธรรมนูญอย่างไร

นอกจากนี้ ปัญหาดินเค็มเป็นปัญหาสำคัญของภาคอีสาน ดังนั้นจึงเกิดเครือข่ายดินเค็มขึ้นเพื่อติดตามปัญหาการพัฒนาที่กระทบต่อดินเค็มอีสาน

ก.ชุดข้อมูลโครงสร้างชุมชน : พื้นที่บ้านโนนสมบูรณ์ กิ่งอำเภอประจักษ์ศิลปาคม จ. อุดรธานี

- กรอบการศึกษาข้อมูลชุมชนกลุ่มเป้าหมาย⁴⁰
- สภาพชุมชนทางกายภาพ
- ประวัติหมู่บ้าน สภาพสังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรม
- ปัญหาของชุมชน ได้แก่ ปัญหาเหมืองแร่โปแตช ความยากจน และหนี้สิน ราคามลผลิตเกษตรต่ำ การไม่ได้รับข้อมูลข่าวสาร และปัญหายาเสพติด
- การสำรวจแหล่งแร่ของบริษัทหรือหน่วยงานรัฐ ในชุมชนโดยไม่เปิดเผยจุดประสงค์ และปิดบังข้อมูลข่าวสาร ตั้งแต่ปี 2536⁴¹
- ความขัดแย้งในชุมชนเมื่อมีการพัฒนาแหล่งแร่โปแตช⁴²

³⁸ จาก NE ฐานข้อมูลชุมชน

³⁹ จาก NE5 กำหนดกรอบการศึกษา-ภาคผนวก2(ก)

⁴⁰ จาก NE5 กำหนดกรอบการศึกษา-ภาคผนวก2(ก)

⁴¹ จาก NE5 สรุปบทเรียนครั้งที่ 2-ภาคผนวก1(ข)

⁴² จาก NE5 สรุปบทเรียนครั้งที่ 3-ภาคผนวก1(ค)

ข.ชุดข้อมูลองค์ความรู้สิทธิชุมชน

- ระบบเศรษฐกิจกับการเปลี่ยนแปลงของทรัพยากรธรรมชาติ และการปรับตัวของชุมชน
- การส่งเสริมศักยภาพผู้นำชุมชนในการใช้สิทธิ⁴³
- แนวทางการเสริมสร้างสิทธิโดยการขยายพันธมิตร⁴⁴
- การวิเคราะห์กิจกรรมกลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในการรณรงค์กรณีโปแตช⁴⁵
- การวิเคราะห์ผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมและชุมชนหากมีการทำเหมืองแร่โปแตช
- การวิเคราะห์ปัญหาเชิงโครงสร้าง-การเมือง-เศรษฐกิจที่ละเมิดสิทธิชุมชน⁴⁶
(เนื่องจาก พรบ.แร่ฉบับแก้ไขขัดกับรัฐธรรมนูญ เลี่ยงการทำประชาพิจารณ์ และลดหย่อนในการทำรายงาน EIA แต่ผ่านสภาวาระ3 ได้ กลุ่มคัดค้านจึงยื่นเรื่องไปที่ศาลปกครอง แต่ชุมชนส่วนมากมีความเกรงกลัวอำนาจรัฐ ไม่กล้าแสดงความคิดเห็น⁴⁷)
- การวิเคราะห์เงื่อนไขบวก-ลบ ในการสร้างสิทธิชุมชน ได้แก่ สิทธิดั้งเดิม สิทธิตามกฎหมาย บทบาทของรัฐ-ทุนข้ามชาติและกฎหมาย
- การวิเคราะห์องค์กรและเครือข่ายชุมชนในการรณรงค์⁴⁸
- สรุปบทเรียนการใช้สิทธิในกรณีเหมืองแร่โปแตช⁴⁹
- กรอบฐานข้อมูลและกระบวนการศึกษา⁵⁰
- การวิเคราะห์ปัญหาดินเค็มภาคอีสานและผลกระทบต่อชุมชน⁵¹ (ศึกษากรณีน้ำเสีย กรณีโปแตช และกรณีดินเค็มที่กันทรวิชัย มหาสารคาม)

⁴³ จาก NE5 สรุปบทเรียนครั้งที่ 7-ภาคผนวก1(ข)

⁴⁴ จาก NE5 สรุปบทเรียนครั้งที่ 7-ภาคผนวก1(จ)

⁴⁵ จาก NE5 สรุปบทเรียนครั้งที่ 1-ภาคผนวก1(ก)

⁴⁶ จาก NE5 สรุปบทเรียนครั้งที่ 3-ภาคผนวก1(ค)

⁴⁷ จาก NE5 สรุปบทเรียนครั้งที่ 4-ภาคผนวก1(ง)

⁴⁸ จาก NE5 กำหนดกรอบการศึกษา-ภาคผนวก2(ก)

⁴⁹ จาก NE5 สรุปบทเรียนครั้งที่ 5-ภาคผนวก1(จ)

⁵⁰ จาก NE5 กำหนดกรอบการศึกษา-ภาคผนวก2(ก)

⁵¹ จาก NE5 สัมมนาดินเค็มภาคอีสาน-ภาคผนวก2(ข)

3.พื้นที่กรณีศึกษาภาคใต้

พื้นที่กรณีศึกษาภาคใต้มีความสำคัญด้านการวิจัยคือเพื่อ การแสวงหาบทบาทการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการลุ่มน้ำ โดยคำนึงถึงฐานทรัพยากร แหล่งต้นน้ำ และความหลากหลายทางชีวภาพ ประกอบด้วย 7 กรณีศึกษา ได้แก่ กรณีลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา กรณีลุ่มน้ำปากพนัง กรณีประมงปัตตานี กรณีป่าชุมชน จ.สุราษฎร์ และ จ.ตรัง กรณีเกษตรเชิงเดี่ยว เทือกเขาบรรทัด และกรณีป่าต้นน้ำเขาพระ

การพัฒนาฐานข้อมูลที่ชัดเจนคือ การศึกษาข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่กรณีศึกษา ประวัติศาสตร์การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจสังคมของชุมชน ฐานทรัพยากรของชุมชน และกรอบฐานข้อมูลสถานการณ์สิทธิภาคใต้

3.1 กรณีลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา⁵² (มีภาพประกอบ : แสดงพื้นที่เป้าหมายโครงการ)

ก.ชุดข้อมูลโครงสร้างชุมชน

- สภาพทางกายภาพชุมชน โครงสร้าง ประวัติศาสตร์ สังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ กลุ่มต่างๆ ปัญหาและความต้องการของชุมชน : ชุมชนทะเลน้อย ชุมชนบ้านปอนนท์ บ้านท่าเมรุ บ้านปากพล บ้านระงัง และบ้านหนองถั่ว
- บทบาทผู้เฒ่าและผู้เฒ่ารอบทะเลสาบสงขลา⁵³
- ความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคมของชุมชนทะเลน้อย⁵⁴
- ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจบ้านปอนนท์

ข. ชุดข้อมูลองค์ความรู้สิทธิชุมชน

- ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา
- สภาพทางกายภาพและพัฒนาการของปัญหาทะเลสาบสงขลา
- การเปลี่ยนแปลงของระบบนิเวศทะเลสาบสงขลา
- นโยบายรัฐและผลกระทบต่อลุ่มทะเลสาบ (นโยบายเกษตรกรรม ,โครงการชลประทาน ,ภาคธุรกิจอุตสาหกรรม และแผนพัฒนาฯ

⁵² จาก S2-ลุ่มทะเลสาบสงขลา-ข้อมูลพื้นฐาน(ภาคใต้) โดยภาพรวมครั้งที่ 2-2

⁵³ จาก S2-สรุปการประชุมสมัชชาพันธ์ชาวประมงฯ

⁵⁴ จาก S2-ลุ่มทะเลสาบฯ-ข้อมูลพื้นฐานชุมชนฯ

- แผนภาพแสดงการกระจายตัวเพิ่มขึ้นของชุมชนประมงพื้นบ้านรอบทะเลสาบฯ จากอดีตถึงปัจจุบัน
- ผลกระทบจากเขื่อนกั้นน้ำเค็มที่ปาก(คลอง) ระวะ ต่อระบบนิเวศน์และชุมชน
- พัฒนาการการมีส่วนร่วมองค์กรชุมชนในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาลุ่มน้ำ⁵⁵ (บทบาทของสมาพันธ์ชาวประมงทะเลสาบสงขลา จาก 13 จังหวัด)
- แผนพัฒนาทะเลสาบสงขลาของรัฐในปัจจุบัน (แผนระยะสั้น-ระยะยาว) และ อุโมงค์ลอดทะเลสาบ และคอคอดกระ
- วิเคราะห์ชุมชนประมง (บ้านปอนนท์) ชุมชนเกษตรกรรม (บ้านหนองถั่ว)
- แผนชุมชนทะเลน้อย ชุมชนบ้านหนองถั่ว
- ผลการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างชุมชน

ค. ชุดข้อมูลฐานทรัพยากร

- การจัดการทรัพยากรของชุมชนทะเลน้อย ชุมชนบ้านปอนนท์
- แผนการฟื้นฟูทรัพยากรทะเลสาบสงขลา⁵⁶ (การปลูกป่าชายเลน, การอนุบาลสัตว์น้ำและปล่อยเพื่อฟื้นฟู การตรวจเขตอนุรักษ์และขยายแนวเขตอนุรักษ์ และประมงอาสา)

3.2 กรณีลุ่มน้ำปากพนัง⁵⁷

ก. ชุดข้อมูลโครงสร้างชุมชน

- โครงสร้างชุมชน อ.ปากพนัง อ.เชียรใหญ่ และ อ.หัวไทร (ผู้เข้าร่วมเวที)
- ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่สัมพันธ์ต่อฐานทรัพยากร
- ลักษณะทางกายภาพภูมิศาสตร์ และโครงสร้างชุมชน (3 อำเภอ คูภาคผนวก พื้นที่วิจัย)

⁵⁵ จาก S1-สิทธิสงขลา

⁵⁶ จาก S2 -สรุปการประชุมสมาพันธ์ชาวประมงทะเลสาบสงขลา

⁵⁷ จาก S3- ส่วนที่ 1 รายงานข้อมูล 6 เดือนแรก ลุ่มน้ำปากพนัง

ข. ชุดข้อมูลองค์ความรู้สิทธิชุมชน

- การสำรวจข้อมูลทางกายภาพและทรัพยากรร่วมกับผู้นำชุมชน⁵⁸
- ทบทวนเอกสารการวิจัยด้านการพัฒนาลุ่มน้ำปากพนัง
- ความเปลี่ยนแปลงของระบบนิเวศลุ่มน้ำปากพนังหลังการพัฒนาฯ(เขื่อนกันแม่น้ำปากพนัง) การปรับตัวด้านเศรษฐกิจของชุมชน (นาข้าว นาทุ้ง และ ประมง) และผลกระทบต่อชุมชน ด้านอาชีพ สิ่งแวดล้อมและสังคม
- ความสำคัญของป่าจากในระบบเศรษฐกิจของชุมชน
- ข้อเสนอแนะและแนวทางแก้ไขของชุมชนต่อการจัดการลุ่มน้ำปากพนัง
- การเปลี่ยนแปลงของทรัพยากร (เชิงเปรียบเทียบ) และพลวัตการเปลี่ยนแปลงของทรัพยากร (ตาราง) และปัญหา
- บทเรียนของชาวบ้าน

3.3 กรณีประมงพื้นบ้านปัตตานี⁵⁹

กรณีประมงพื้นบ้านปัตตานี มีกลุ่มเป้าหมายระดับชุมชนได้แก่ ชุมชนชาวประมงพื้นบ้านจังหวัดปัตตานี ซึ่งประกอบด้วยสมาชิกจาก 3 อำเภอ 7 หมู่บ้านที่ประสบปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรสัตว์น้ำที่มีสาเหตุสำคัญจากการทำประมงของเรืออวนรุน

ก. ชุดข้อมูลโครงสร้างชุมชน

- ระบบความสัมพันธ์ของชุมชนประมง ได้แก่ ระบบเครือญาติ-เกอลอ ระบบแรงงาน ระบบทุนและตลาด ระบบอุปถัมภ์ และระบบการปกครองโดยศาสนาและวัฒนธรรม

⁵⁸ จาก S3-รายงานปากพนังสก.-ตท.45

⁵⁹ จาก S4-S4 meetpop1

ข. ชุดข้อมูลองค์ความรู้สิทธิชุมชน

- ระบบความรู้ของชาวบ้านในการทำประมง ได้แก่ ความรู้เรื่องสภาพแวดล้อม ระบบนิเวศในทะเล เครื่องมือจับสัตว์น้ำ
- สิทธิหรือการจัดระบบความสัมพันธ์ในการใช้ทรัพยากร ได้แก่ สิทธิชั่วคราว สิทธิถาวร และสิทธิเชิงซ้อน
- (ความเป็นมาของชมรมฯ) การปฏิบัติการเชิงสิทธิชุมชนทั้งระดับนโยบาย รวม กลุ่มและขยายเครือข่าย
- บทบาทของชมรมชาวประมงพื้นบ้านจังหวัดปัตตานีกับการจัดการทรัพยากร ชายฝั่ง
- การประเมินความสูญเสียทางเศรษฐกิจจากการประมงอวนรุน

3.4 กรณีป่าชุมชน จ.สุราษฎร์^{๙๐}

ก. ชุดข้อมูลโครงสร้างชุมชน (ดูพื้นที่วิจัยในภาคผนวก)

- ประวัติชุมชน
- ลักษณะทางกายภาพ โครงสร้างสังคมของชุมชน ระบบเศรษฐกิจ 5 ชุมชน การเปลี่ยนแปลงของชุมชน (ในเขตป่าต้นน้ำแก่งกรุงและลุ่มน้ำคลองพนม)
- องค์การชุมชนด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม

ข. ชุดข้อมูลองค์ความรู้สิทธิชุมชน

- ข้อมูลฐานทรัพยากร (ลุ่มน้ำคลองพนม บ้านเขาหลัก เขาตันหยง ป่าต้นน้ำคลองไม้แดง เขตอุทยานแห่งชาติแก่งกรุง)
- ปัญหาชุมชนในปัจจุบัน(ในเขตป่าต้นน้ำแก่งกรุงและลุ่มน้ำคลองพนม)
- ปัจจัยและเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับสิทธิชุมชน ได้แก่ นโยบายป่าไม้ พืชเศรษฐกิจ ระบบตลาด การจัดการฐานทรัพยากร และระบบเศรษฐกิจชุมชน
- รูปแบบการละเมิดสิทธิชุมชน-สิทธิมนุษยชน โดยนโยบายการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจและการศึกษา นโยบายป่าไม้ และหน่วยงานรัฐ ทั้งด้านการปกครอง ด้านป่าไม้ สาธารณสุข สรรพสามิต ดำรงฯ/ กระบวนการยุติธรรม

^{๙๐} จาก S5 – เทือกเขาบรรทัดสุราษฎร์-ข้อมูลพื้นฐานฯ

- ปฏิบัติการของเครือข่ายองค์กรชุมชนคลองไม้แดงดูแลรักษาป่าแก่งกรุงและป่าชุมชน
- ปฏิบัติการรักษาป่าต้นน้ำโดยกลุ่มอนุรักษ์ป่าต้นน้ำสองแพรก⁶¹
- แนวทางการเสริมสร้างสิทธิ ของบ้านสองแพรก⁶² ได้แก่การเชื่อมโยงเครือข่ายจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์
- ตัวอย่างเกษตรกรในการทำเกษตรแบบผสมผสาน⁶³ (นายประภวด เสนาอำเภอพนม)

ค. ชุดข้อมูลฐานทรัพยากร

- แนวทางการพัฒนาชุมชนที่เหมาะสมและยั่งยืนสอดคล้องกับระบบนิเวศ⁶⁴ (เครือข่ายองค์กรชุมชนคลองไม้แดง)

3.5 กรณีป่าชุมชน เทือกเขาบรรทัด -ตรัง⁶⁵ (ดูพื้นที่วิจัยที่ภาคผนวก)

ก. ชุดข้อมูลโครงสร้างชุมชน

- ประวัติชุมชน ลักษณะทางกายภาพ โครงสร้างสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ศาสนา และวัฒนธรรม กลุ่มต่างๆ พัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงของชุมชน และประสบการณ์ด้านสิทธิ (บ้านไร่เหนือ บ้านหลังอำยหมี บ้านหนองแห้ง บ้านกรงโหนด บ้านโคกทราย บ้านห้วยสอ บ้านควนหิน บ้านลำหนุน บ้านลำพิกุล บ้านห้วยไส/สิจ้อย บ้านห้วยยวนเหนือ บ้านทุ่งโชน บ้านเขาหล่อม)

⁶¹ จาก S5 -การประชุมจัดทำข้อมูลพื้นฐาน1

⁶² จาก S5-การประชุมจัดทำข้อมูลพื้นฐาน1

⁶³ จาก S5-การประชุมจัดทำข้อมูลพื้นฐาน3

⁶⁴ จาก S5-ประชุมเชิงปฏิบัติการ 2

⁶⁵ จาก S6-เทือกเขาบรรทัด-ตรัง01-ข้อมูลพื้นฐานชุมชนโครงการวิจัยสิทธิชุมชนศึกษา(ภาคใต้)2

ข. ชุดข้อมูลองค์ความรู้สิทธิชุมชน⁶⁶

- ฐานชุมชนตามระบบนิเวศและกลุ่มปัญหา
- ปัจจัยและเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับสิทธิชุมชน ได้แก่ นโยบายป่าไม้ พืชเศรษฐกิจ ระบบตลาด การจัดการฐานทรัพยากร และระบบเศรษฐกิจชุมชน
- รูปแบบการละเมิดสิทธิชุมชนโดยนโยบาย และเจ้าหน้าที่รัฐ (การประกาศเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตอุทยานฯ)
- รูปแบบ/แนวทางการเคลื่อนไหว ได้แก่ การรวมกลุ่ม ขยายเครือข่าย และต่อสู้เชิงนโยบาย

3.6 กรณีเกษตรเชิงเดี่ยว เทือกเขาบรรทัด⁶⁷

กรณีเกษตรเชิงเดี่ยว มีพื้นที่วิจัยใน 3 อำเภอเชื่อมโยงตามฐานภูมินิเวศน์ ได้แก่ อำเภอรัตภูมิ สงขลา อำเภอควนขนุน พัทลุง และอำเภอนาโยง ตรัง สรุปการพัฒนารฐานข้อมูลระยะ 3 เดือนมีดังนี้

ก.ชุดข้อมูลโครงสร้างชุมชน (มีแผนภาพชุมชนประกอบ)

- ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจชุมชนกับฐานทรัพยากร สภาพทางภูมิศาสตร์ โครงสร้างชุมชน ระบบเศรษฐกิจ ความเชื่อ ประเพณี วัฒนธรรม ภูมิปัญญา และกลุ่มต่างๆ (บ้านทุ่งน้อย บ้านหมอก บ้านบนควน-บ้านคลองชัน บ้านบางเหียง กลุ่มทะเลน้อย)

⁶⁶ จาก S5 -ประชุมสิทธิชุมชน 17 ครั้ง

⁶⁷ S7-ประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจและสภาพภูมิศาสตร์ (1)

ข.ชุดข้อมูลองค์ความรู้สิทธิชุมชน

- การใช้ประโยชน์จากทรัพยากร⁶⁸ ความเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการเมืองท้องถิ่น ประสิทธิภาพการใช้สิทธิ และบทเรียนการจัดการทรัพยากร (บ้านทุ่งน้อย บ้านหมอก บ้านบนควน-บ้านคลองขัน บ้านบางเหียง กลุ่มทะเลน้อย)
- ผลกระทบจากเกษตรเชิงเดี่ยว⁶⁹ ในด้านสุขภาพ ด้านระบบนิเวศน์ ต้องพึ่งพาตลาด และปัญหาหนี้สิน

3.7 กรณีป่าต้นน้ำเขาพระ⁷⁰

ก.ชุดข้อมูลโครงสร้างชุมชน⁷¹

- ประวัติศาสตร์ชุมชน-เศรษฐกิจ-ที่สัมพันธ์ต่อฐานทรัพยากร
- สภาพทางกายภาพ สังคม เศรษฐกิจ ประเพณี วัฒนธรรม องค์การเครือข่าย (บ้านคลองสำแล้ง บ้านคลองแก้ว บ้านคอกช้าง บ้านคลองปรัก บ้านคลองสำแล้ง)

ข.ชุดข้อมูลองค์ความรู้สิทธิชุมชน

- เครือข่ายอนุรักษ์ป่าต้นน้ำเขาพระ
- การรวมตัวของกลุ่มคลองหินพัฒนา (เดิมชื่อกลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม)
- ทางเลือกการพัฒนาแหล่งน้ำด้วย การต่อท่อน้ำแบบประปาภูเขา⁷²
- การละเมิดสิทธิชุมชนจากโครงการสร้างอ่างเก็บน้ำ⁷³ บ้านคลองหิน
- การสำรวจทัศนคติของชุมชนต่อการสร้างอ่างเก็บน้ำบ้านคลองหิน

⁶⁸ จาก S7-การศึกษาประวัติศาสตร์และความสัมพันธ์ฯ (ชุดทรัพยากร)(2)

⁶⁹ จาก S7-พืชเชิงเดี่ยว-ข้อมูลพื้นฐานฯ

⁷⁰ จาก S8-ข้อมูลชุมชน ครั้งที่ 2

⁷¹ จาก S8-เขื่อนเขาพระ-ข้อมูลพื้นฐาน

⁷² จาก S8-เขื่อนเขาพระ-ข้อมูลพื้นฐาน

⁷³ จาก S8-เขื่อนเขาพระ-ข้อมูลพื้นฐาน น.12

ภาคผนวก 1

แสดงพื้นที่กรณีศึกษา : ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

กรณีศึกษา	พื้นที่ศึกษา	เขตพื้นที่
คู่มือน้ำชี	▪ บ้านหนองตู อ่างทอง แวงน้อย ขอนแก่น (หลัก) ▪ บ้านละหานนา บ้านบัวทอง บ้านคลองเจริญ (เครือข่าย)	คู่มือน้ำชี ตอนต้น
	▪ บ้านพนัส อ่างทอง พนมไพร ร้อยเอ็ด (หลัก) ▪ พื้นที่น้ำท่วมใน 6 อำเภอ 3 จังหวัด (มหาสารคาม ร้อยเอ็ด กาฬสินธุ์) (เครือข่าย)	คู่มือน้ำชี ตอนกลาง
คู่มือน้ำมูล	▪ บ้านโพธิ์ทราย อ่างทอง กันทรารมย์ ศรีสะเกษ (หลัก) ▪ ชุมชนป่าทามราษีไศล ใน 3 จังหวัด ได้แก่ สุรินทร์ ศรีสะเกษ ร้อยเอ็ด (เครือข่าย)	คู่มือน้ำมูล
ป่าภูสีฐาน	▪ บ้านโนนปาก้อ (หลัก) อำเภอคำชะอี มุกดาหาร ▪ บ้านแก่งนาง และ อีก 7 หมู่บ้านรอบป่าภูสีฐาน (เครือข่าย)	เขตรักษา พันธุ์สัตว์ป่าฯ
ป่าชุมชนน้ำหนาว	▪ บ้านนาสอพอง หมู่ 4,5 และ บ้านท่าสว่าง อำเภอภูเรือ เพชรบูรณ์	จ.เพชรบูรณ์
ศึกษาทรัพยากรดินและแร่	▪ 5 หมู่บ้าน (หลัก) ▪ 10 หมู่บ้าน (เครือข่าย)	จ.อุดรธานี

หมายเหตุ : กรณีป่าชุมชนน้ำหนาว และ กรณีศึกษาทรัพยากรดินและแร่ ยุติการดำเนินการวิจัยในโครงการสิทธิชุมชน หลังจกงาน 3 เดือนแรก (สิงหาคม-ตุลาคม 2545) เนื่องจากได้รับการสนับสนุนจากแหล่งทุนอื่น ดังนั้นในระยะงาน 2 ปีครึ่ง ต่อไปจึงคง 3 กรณีศึกษาเท่านั้น

แสดงพื้นที่กรณีศึกษา : ภาคเหนือ

กรณีศึกษา	พื้นที่ศึกษา	เขตพื้นที่
ลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน แม่แตงตอนบน และแม่จัน	■ อำเภอเชียงดาว 6 ตำบล ได้แก่ ตำบลแม่ละ เชียงดาว ปิงโค้ง เมืองงาย ห้วยข้าวพวง และเมืองนะ	ลุ่มน้ำปิงตอนบน
	■ อำเภอเวียงแหง 7 ตำบล ได้แก่ ตำบลเมืองแหง เปียงหลวง แสนไทร เมืองคอง	ลุ่มน้ำแม่แตงตอนบน
	■ อำเภอพร้าว 11 ตำบล ได้แก่ ตำบลโหล่งขุด แม่ปิง ป่าไหนด เชื่อนผาก บ้านโป่ง ห้วยหลวง น้ำแพร่ สันทราย	ลุ่มน้ำแม่จัน
ลุ่มน้ำย่อยแม่แตงตอนล่างและลุ่มน้ำย่อยแม่กวังตอนล่าง	■ บ้านสันทราย บ้านกาด บ้านจอมทอง อ.หางดง เชียงใหม่	ลุ่มน้ำย่อยแม่แตงตอนล่าง
	■ บ้านโพธิ์ทองเจริญ บ้านแพะป่าคา บ้านแม่ป๋อง อ.คอยสະเกิด เชียงใหม่	ลุ่มน้ำย่อยแม่กวังตอนล่าง

หมายเหตุ : ตำบลเมืองแหง เปียงหลวง แสนไทร และเมืองคอง อยู่ในเขตปกครองของอำเภอเชียงดาว แต่ถูกจัดขอบเขตในลุ่มน้ำแม่แตง

แสดงพื้นที่กรณีศึกษา : ภาคใต้

กรณีศึกษา	พื้นที่ศึกษา	เขตพื้นที่
ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา	- ชุมชนทะเลน้อย อ.ควนขนุน จ.พัทลุง แยกเป็น 2 ตำบล มี 5 หมู่บ้าน - ค.พนาสูง ม.1, ม.2, ม.13 - ค.ทะเลน้อย ม.1, ม.2 - บ้านหนองถั่ว ค.ตะเคียน อ.ระโนด จ.สงขลา	พื้นที่ราบ ลุ่มน้ำทะเลสาบ สงขลา (ตอนบน)
	- บ้านปอนนท์ ค.เกาะนางคำ อ.ปากพะยูน จ.พัทลุง - บ้านปากพล ค.นาปะขอ อ.บางแก้ว จ.พัทลุง - บ้านระบัง ค.ท่าหิน อ.สิงหนคร จ.สงขลา	พื้นที่ราบ ลุ่มน้ำทะเลสาบ สงขลา (ตอนกลาง)
	บ้านท่าเมรุ ค.บางกล่ำ อ.บางกล่ำ จ.สงขลา	พื้นที่ราบ ลุ่มน้ำทะเลสาบ สงขลา (ตอนล่าง)
ลุ่มน้ำปากพนัง	พื้นที่ 3 อำเภอ จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้แก่ - อ.ปากพนัง - ค.ปากแพรก, ค.บางพระ, ค.ปากพนังฝั่งตะวันตก, ค.คลองน้อย, ค.คลองกระบือ, ค.ปากกระกำ, ค.บางตะพง, ค.ชนาบานาก, ค.หูล่อง, ค.บ้านใหม่ - อ.เชียรใหญ่ - ค.บ้านเนิน, ค.เสียดัง, ค.บ้านกลาง, ค.แม่เจ้าอยู่หัว, ค.ท้องถ้ำเจ๊ก, ค.เกาะเกด, ค.ไสหมาก, ค.เชียรใหญ่ - อ.หัวไทร - ค.ท่าช่อม, ค.เกาะเพชร, ค.หน้าสตน, ค.หัวไทร, ค.รามแก้ว, ค.คลองชะลีก, ค.แหลม, ค.ทรายขาว, ค.เขาพังไกร	พื้นที่ราบ ลุ่มน้ำปากพนัง

กรณีศึกษา	พื้นที่ศึกษา	เขตพื้นที่
ประมงพื้นบ้านปัตตานี	สมาชิกชมรมชาวประมงพื้นบ้าน 5 อำเภอ 15 หมู่บ้าน ■ อ.หนองจิก - บ้านตารัง ม.4 ต.ตุง - บ้านแคนา ม.7 ต.บางเขา - บ้านตันหยงเปาวี ม.4 ต.ท่ากำชำ - บ้านราพา ม.5 ต.ท่ากำชำ - บ้านสายหม้อ ม.6 ต.บางเขา ■ อ.ยะหริ่ง - บ้านตะโละตะมิแอ ม.2 ต.แหลมโพธิ์ - บ้านเปาตูปูตี ม.3 ต.แหลมโพธิ์ - บ้านกำปงบูตี ม.1 ต.แหลมโพธิ์ ■ อ.สายบุรี - บ้านเปาตาบาระ ม.1 ต.ปะเตะวอ ■ อ.ไม้แก่น - บ้านละเวง ม.3 ต.คอนทราย - บ้านป่าไหม้ ม.1 ต.คอนทราย - บ้านวังมคดง ม.2 ต.คอนทราย ■ อ.เมือง - บ้านรูละมิแอ ม.1 ต.รูละมิแอ - บ้านบางปอามอ ม.2 ต.รูละมิแอ - บ้านยูโย ม.8 ต.บานา	ทรัพยากรชายฝั่ง

กรณีศึกษา	พื้นที่ศึกษา	เขตพื้นที่
ป่าชุมชน จ.สุราษฎร์	■ อ.ไชยา 2 ชุมชน - บ้านเขาหลัก ม.7 ต.ปากหมาก อ.ไชยา - บ้านพรุยายดี ม.4 ต.ปากหมาก อ.ไชยา ■ อ.พนม 3 ชุมชน - บ้านสองแพรก ม.3 ต.พสุเกื้อน อ.พนม - บ้านคลองหัวช้าง ม.4 ต.คลองชะอุ่น อ.พนม - บ้านบางคราม ม.6 ต.คลองชะอุ่น อ.พนม ■ พื้นที่เครือข่ายโซนพื้นที่ (1) <u>พื้นที่ป่าต้นน้ำป่าแก่งกรุง</u> - บ้านลุ่มแร่ ม.1 ต.ปากหมาก อ.ไชยา จ.สุราษฎร์ธานี - บ้านปากหมาก ม.2 ต.ปากหมาก อ.ไชยา - จ.สุราษฎร์ธานี - บ้านท่าไม้แดง ม.3 ต.ปากหมาก อ.ไชยา - จ.สุราษฎร์ธานี - บ้านอ่างทอง ม.5 ต.ปากหมาก อ.ไชยา - จ.สุราษฎร์ธานี - บ้านห้วยตาหมิง ม.6 ต.ปากหมาก อ.ไชยา - จ.สุราษฎร์ธานี - บ้านคลองแล ต.ปากถดุย อ.ท่าฉาง จ.สุราษฎร์ธานี (2) <u>พื้นที่ลุ่มน้ำคลองพนม</u> - บ้านเขี้ยวไกร ม.1 ต.คลองชะอุ่น - บ้านแสนสุข ม.2 ต.คลองชะอุ่น - บ้านทับคริสต์ ม.3 ต.คลองชะอุ่น - บ้านบางหิน ม.5 ต.คลองชะอุ่น - บ้านบางเตย ม.7 ต.คลองชะอุ่น - บ้านบางบ้าน ม.8 ต.คลองชะอุ่น - บ้านศรีถาวร ม.9 ต.คลองชะอุ่น - บ้านท่าเล ม.10 ต.คลองชะอุ่น - บ้านควนพน ม.11 ต.คลองชะอุ่น - บ้านเขาเขี้ยว ม.12 ต.คลองชะอุ่น - บ้านบางหลต ม.13 ต.คลองชะอุ่น	ป่าต้นน้ำ

กรณีศึกษา	พื้นที่ศึกษา	เขตพื้นที่
ป่าชุมชน จ.สุราษฎร์ (ต่อ)	• กลุ่มอนุรักษ์ภูมิปัญญาศิลปและวัฒนธรรมไทย - พื้นที่ป่าชายเลนคอนสัก บ้านคอนหาญ ม.2 ต.คอนสัก อ.คอนสัก จ.สุราษฎร์ธานี - พื้นที่ป่าพรุคันธุลี บ้านแหลมดิน ม.5 ต.คันธุลี และบ้านแหลมดิน ม.7 ต.คันธุลี อ.ท่าชนะ จ.สุราษฎร์ธานี - ป่าหินดาน อ.ไชยา จ.สุราษฎร์ธานี (เครือข่ายพระสงค์กับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้) - ป่าต้นน้ำคลองคราม บ้านหน้าถ้ำ ม.13 ต.ท่าอุแท อ.กาญจนดิษฐ์ จ.สุราษฎร์ธานี - เครือข่ายองค์กรชุมชนห้วยมะนาว ต.บ้านส้อง อ.เวียงสระ จ.สุราษฎร์ธานี	ป่าต้นน้ำ
ป่าชุมชน จ.ตรัง	พื้นที่ 2 จังหวัด ได้แก่ 1) จังหวัดตรัง ใน 3 อำเภอ ได้แก่ อำเภอห้วยยอด อำเภอย่านตาขาว และอำเภอนาโยง • อำเภอห้วยยอด 3 บ้าน(ในเขตอุทยานแห่งชาติเขาปู่เขาเย่า) ได้แก่ บ้านไร่เหนือ หมู่ที่ 3 ตำบลโนนเตา, บ้านห้วยโสม/สีจ้อย หมู่ที่ 1 ตำบลท่าวีว, บ้านเขาหล้อม หมู่ที่ ๒ ตำบลโนนเตา • อำเภอย่านตาขาว 6 บ้าน ได้แก่ บ้านหนองแห้งหมู่ที่ 1 ตำบลโนควน, บ้านโคกทรายหมู่ที่ 6 ตำบลโพรงจระเข้(เขตเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเทือกเขาบรรทัด), บ้านห้วยสอ(โคกทรายเหนือ)หมู่ที่ 4 ตำบลโพรงจระเข้, บ้านควนหิน หมู่ที่ 2 ตำบลนาชุมเห็ด, บ้านลำพูน หมู่ที่ 8 ตำบลนาชุมเห็ด(เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าฯ), บ้านลำพิกุล หมู่ที่ 4 ตำบลนาชุมเห็ด(เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าฯ) • อำเภอนาโยง 1 บ้าน ได้แก่ บ้านกรงโหนด หมู่ที่ 5 ตำบลช่อง(เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า 2) จังหวัดนครศรีธรรมราช อำเภอชะอวด 3 บ้าน ได้แก่ บ้านหลังอ้ายหมี่ หมู่ที่ 5 ตำบลวังอ่าง, บ้านห้วยยวนเหนือ หมู่ที่ 7 ตำบลเขาพระทอง, บ้านทุ่งโชน หมู่ที่ 6 ตำบลเขาพระทอง	ป่าต้นน้ำ

กรณีศึกษา	พื้นที่ศึกษา	เขตพื้นที่
เกษตร เชิงเดี่ยว (เทือกเขา บรรทัด)	พื้นที่ 6 บ้าน ใน 4 จังหวัด ได้แก่ ▪ สดุด ไคแม็ก บ้านทุ่งน้อย ▪ สงขลา ไคแม็ก บ้านบนควน บ้านคลองลำชัน (ในเขตตำบลเขาพระ) ▪ พัทลุง ไคแม็ก บ้านบางเหริยง บ้านทะเลน้อย(ต.พนางสูง) ▪ ตรัง ไคแม็ก บ้านหมวก	ป่าต้นน้ำ
ป่าต้นน้ำเขา พระ	พื้นที่ 5 บ้าน จังหวัดสงขลา ▪ บ้านคลองหิน (คลองลำชัน) ▪ บ้านคลองลำซาง ▪ บ้านคลองกั่ว ▪ บ้านคลองปรึก ▪ บ้านคอกช้าง	ลุ่มน้ำทะเลสาบ สงขลา (พื้นที่ต้นน้ำ)

หมายเหตุ : กรณีประมงพื้นบ้านปัตตานี, กรณีป่าชุมชน จ.ตรัง, กรณีเกษตรเชิงเดี่ยว (เทือกเขาบรรทัด) ยุติการดำเนินการวิจัยในโครงการสิทธิชุมชน หลังจกวางาน 6 เดือนแรก (สิงหาคม 2545 – มกราคม 2546) เนื่องจากข้อจำกัดด้านงบประมาณและความไม่พร้อมด้านบุคลากร ดังนั้นในระยะงาน 2 ปีครึ่ง ต่อไปจึงเหลือ 4 กรณีศึกษาเท่านั้น

[Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.]

